

**УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ**

КРАВЧЕНКО Мілена В'ячеславівна

УДК 35.08. (477): 304.2

**ФОРМУВАННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ НОВОЇ ПАРАДИГМИ СОЦІАЛЬНИХ
ЦІННОСТЕЙ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА (УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ)**

25.00.01– теорія та історія державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата наук з державного управління

Київ – 2001

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі соціальної і гуманітарної політики Української Академії державного управління при Президентіві України.

Науковий керівник – доктор філософських наук, професор
СКУРАТИВСЬКИЙ Віталій Андрійович,
Українська Академія державного
управління при Президентіві України,
завідувач кафедри соціальної і гуманітарної політики.

Офіційні опоненти – доктор наук з державного управління, професор
ЧУКУТ Світлана Анатоліївна,
Українська Академія державного
управління при Президентіві України,
кафедра інформаційної політики;

кандидат філософських наук, доцент
КЛЯШТОРНИЙ Микола Данилович,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
доцент кафедри політичних наук.

Провідна установа – Національний інститут стратегічних досліджень,
відділ політичних і гуманітарних досліджень, м.Київ.

Захист дисертації відбудеться “19” грудня 2001 року о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.810.01 Української Академії державного управління при Президентіві України за адресою: 03057, м.Київ, вул. Ежена Потьє, 20, к. 201.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Української Академії державного управління при

Президентіві України (03057, м.Київ, вул. Ежена Потье, 20).

Автореферат розісланий “17” листопада 2001 року.

Вчений секретар

спеціалізованої

В.К. Майборода

вченої

ради

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Зміна суспільного ладу зруйнувала усталену систему цінностей, що породило втрату у людей довіри до ідеалів суспільства, можливостей їх реалізації; має місце життєва дезорієнтація, страх перед завтрашнім днем, невизначеність, невпевненість у власних силах, недовіра до державних інститутів. Побудова нової держави неможлива без створення й утвердження нових ідеалів суспільного розвитку з певними цінностями, нормами, орієнтирами. Невідповідність сьогоденню колишніх соціальних цінностей, що залишаються визначальними для значної частини громадян України, у тому числі й серед державних службовців, інерція стереотипів гальмує хід перетворень, знижує ефективність реформ. В умовах сьогодення особливої актуальності набуває усвідомлення, прийняття, поширення й роз'яснення серед усіх громадян сутності нової парадигми соціальних цінностей українського суспільства як механізму реалізації обраного суспільного ідеалу. Зазначена парадигма має стати в масовій свідомості надійним орієнтиром у повсякденному житті, змінити, поглибити наші погляди на вибір шляху України.

Проблемі пошуку сутності цінностей приділяли увагу філософи, соціологи, зокрема, давньогрецький філософ Аристотель, німецький соціолог М.Вебер, французький соціолог Е.Дюркгейм. Одним із перших системно опрацював філософські проблеми природи цінностей Г.Лотце, який багатьма філософами вважається основоположником аксіології – теорії цінностей. Серед сучасних науковців у своїх працях вивчають, аналізують і описують поняття цінностей, їх класифікацію, зв'язок цінностей з поняттям культури: В.Афанас'єв, Б.Єрасов, А.Здравомислов, М.Макаревич, Н.Наумова, В.Оссовський, А.Радугін, А.Ручка, Н.Смелзер, В.Хмелько, С.Фролов та інші. Концептуальні основи механізму формування цінностей розроблялися в роботах Р.Довбуш, Н.Іванчука, Д.Кікнадзе, А.Леонт'єва, Н.Єроштана, П.Симонова, І.Попової, У.Томаса, Ф.Знанецького та інших.

Важливим для нашого дослідження є розгляд взаємозв'язку між цінностями і суспільним ідеалом. Вперше цей зв'язок встановив Е.Дюркгейм. Проблеми сутності суспільного ідеалу, ідеї та ідеології розглядалися в роботах як вітчизняних, так і зарубіжних науковців: П.Бергера і Т.Лукмана, В.Давидовича, Е.Іл'єнкова, В.Кемерова, К.Мангейма, І.Надольного. Протягом останніх років вітчизняними науковцями приділяється значна увага проблемі пошуку інтегруючої і дієвої суспільної ідеї для української держави. Серед них В.Гаєвський, І.Кресіна, В.Луговий, В.Мадіссон, В.Медведчук, Н.Нижник, В.Павловський, М.Пірен, С.Пирожков, В.Рєбало, Ю.Римаренко, О.Рудакевич, І.Смагін, П.Толочко, В.Федорченко, В.Філіпчук, В.Шахов, С.Чукут та інші.

Аналіз наукових джерел дозволяє стверджувати, що соціальним цінностям як соціологічній категорії в радянський період розвитку науки не приділялося належної уваги. Перехід до нової системи суспільних відносин детермінував хвилю наукових досліджень трансформаційних процесів, зокрема набула актуальності розробка шляхів вирішення проблем, пов'язаних із розпадом звичної системи цінностей, у тому числі й соціальних цінностей, із виникненням і сприйняттям у масовій свідомості нових цінностей, ціннісних орієнтирів, життєвих цілей і норм поведінки особистості, адекватних сучасним умовам життєдіяльності. Враховуючи всі здобутки в наукових працях вітчизняних учених, слід зазначити, що в цілій низці сучасних теоретичних і прикладних досліджень повністю або частково відсутнє комплексне дослідження сутності нової системи цінностей, необхідної сучасному українському суспільству, а також специфіки її формування й розвитку. Аналіз переважно обмежується лише констатацією зміни системи цінностей, визнанням знецінення багатьох цінностей, посиленням матеріальних цінностей, тобто не акцентується на важливості формування принципово нової системи цінностей, зумовленої новим суспільним ладом.

У зв'язку з цим, особливої актуальності набуває аналіз причин утвердження в масовій свідомості нової системи цінностей. Відчувається гостра необхідність більш глибокого вивчення місця й ролі соціальних цінностей у перехідний період, важливості напрацювання соціальних цінностей, притаманних демократичному, громадянському суспільству на засадах соціально орієнтованої економіки. Отже, виникає нагальна потреба в розробці нової парадигми соціальних цінностей. Автор робить спробу з'ясувати проблеми формування й механізм впровадження зазначеної парадигми, а також дослідити вплив сучасних соціальних цінностей на свідомість громадян, їхню життєву позицію і поведінку.

Утвердження нової парадигми соціальних цінностей українського суспільства неможливе без прийняття й впровадження нових цінностей людьми, які у своїй діяльності розробляють і реалізують державну політику в усіх сферах суспільного життя. Відповідно, дослідження визначеної наукової проблеми знаходиться в нерозривному зв'язку з вивченням проблем

формування цінностей державної служби, соціальних цінностей державних службовців. Питання формування соціальної культури державних службовців, культури державного управління, культурно-гуманітарної підготовки державних службовців, нові підходи до них розкриваються в роботах Н.Бабенко, Б.Гаєвського, С.Дубенко, М.Логунової, В.Майбороди, М.Нинюк, Л.Плаксії, В.Рибкала, С.Серьогіна, В.Яцуби та інших.

Зарубіжні вчені (Б.Гурне, Ж.Зіллер, Г.Райт, П.Садрен, Леслі А.Пал) у своїх наукових працях значну увагу приділяють визначенню цінностей державних службовців. Вітчизняні автори, серед яких В.Малес, М.Нинюк, М.Пірен, також висловлюють свій погляд на проблему необхідності формування сучасних цінностей у свідомості державних службовців. Водночас, слід зазначити, що на даному етапі реформування адміністративної системи України відсутній комплексний підхід до створення й утвердження нової системи цінностей державних службовців. Усе це зумовлює необхідність поглибленого дослідження сутності нових цінностей державної служби, соціальних цінностей, характерних для державних службовців України, причин і факторів, що їх зумовлюють, а також очікуваних результатів від прийняття їх державними службовцями.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу підготовлено на кафедрі соціальної і гуманітарної політики Української Академії державного управління при Президентові України за комплексним науковим планом проекту “Державне управління та місцеве самоврядування” (ДР-ОК №0201 U004833).

Мета й завдання дослідження. Основною метою дисертаційного дослідження є розкриття сутності нової парадигми соціальних цінностей сучасного українського суспільства, аналіз проблем її формування й закріплення в суспільній свідомості, а також дослідження особливостей впровадження зазначеної парадигми органами державного управління. Реалізація мети передбачає вирішення низки взаємопов'язаних завдань:

1. Охарактеризувати сутність соціальних цінностей як наукового поняття й соціального явища на основі аналізу наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених та визначити структуру соціальних цінностей в умовах переходу українського суспільства до нового суспільного ладу.
2. Проаналізувати об'єктивні умови й чинники, що є визначними у формуванні й утвердженні нової парадигми соціальних цінностей українського суспільства.
3. Сформулювати нову парадигму соціальних цінностей для українського суспільства, яке обрало метою свого розвитку побудову незалежної демократичної держави на засадах соціально-орієнтованої ринкової економіки; розкрити зміст складових зазначеної парадигми.
4. Дослідити особливості впровадження нової парадигми соціальних цінностей українського суспільства органами державного управління в умовах реформування адміністративної системи.

5. Визначити сутність та сформулювати основні складові нової системи цінностей державних службовців з урахуванням сучасних умов державотворення в Україні.
6. Надати науково-практичні рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності роботи органів державної влади через усвідомлення державними службовцями своєї активної ролі в суспільно-державних процесах.

Об'єкт дослідження – сучасні соціальні цінності українського суспільства, сутність та об'єктивні чинники їх формування й утвердження.

Предмет вивчення – особливості запровадження нової парадигми соціальних цінностей українського суспільства органами державного управління.

Методологічною основою дисертаційного дослідження є комплекс філософських, соціологічних і загальнонаукових методів дослідження, зокрема, системний підхід і структурно-функціональний аналіз, використання яких дозволило одержати наведені наукові й практичні результати. Теоретико-методологічна основа: нормативно-правові акти органів державної влади (Конституція України, закони України, укази Президента України, постанови й розпорядження Кабінету Міністрів України), концепції, підходи, теорії, положення, висновки, що розглядаються в наукових працях вітчизняних і зарубіжних філософів, соціологів, політологів, культурологів, економістів, фахівців з питань державного управління й кадрової політики, спеціалізовані вітчизняні й зарубіжні періодичні видання з проблем демократичних перетворень, ринкової економіки й державного управління.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше у вітчизняних соціолого-управлінських науках концептуально обгрунтована нова парадигма соціальних цінностей українського суспільства в умовах побудови держави на нових засадах, процес формування й механізм її впровадження органами державного управління:

- вперше в умовах реформування адміністративної системи України сформовано нову систему цінностей державних службовців і проаналізовано її складові;
- визначена принципово нова парадигма соціальних цінностей для сучасного українського суспільства та розкрита її сутність, доведена необхідність поєднання в зазначеній парадигмі соціальних цінностей, що мають загальноцивілізаційне значення, національних соціальних цінностей української держави, а також соціальних цінностей, притаманних країнам з демократичним суспільним устроєм і соціально орієнтованою економікою;
- дістало подальший розвиток обгрунтування щодо недовговічності, швидкоплинності існування в суспільстві культурних взірців, зокрема цінностей. У цьому зв'язку автором розкрито зміст життєвого циклу існування цінностей, який безпосередньо детермінує об'єктивну необхідність вироблення нової парадигми соціальних цінностей;

- обґрунтована необхідність переосмислення таких константних соціальних цінностей як добробут, праця, освіта, сім'я, активність, інформація; охарактеризовано нові для пострадянської держави європейські соціальні цінності – підприємництво, конкуренція, приватна власність, індивідуалізм; розглянуто пріоритетні для України в сучасних умовах соціальні цінності національного значення – державність і європейський вибір;
- виявлено, що закріпленню нової парадигми соціальних цінностей у свідомості громадян України сприятиме реалізація державної політики щодо здійснення економічних реформ, приватизаційних процесів, розвитку демократичних інститутів, стабілізації ринку праці, що загалом позитивно впливатиме на підвищення добробуту громадян, відповідно й на переосмислення, прийняття населенням ринкових і демократичних соціальних цінностей;
- уточнено сутність поняття національної ідеї як основи домінантної ідеології українського суспільства з позиції соціальних цінностей; обґрунтовано пріоритетність утвердження й поширення соціальних цінностей національного значення при виробленні й здійсненні державної політики в духовній сфері суспільства;
- встановлено об'єктивно-суб'єктивний зв'язок між ефективністю реформування державного управління й подальшого поступу українського суспільства та цінностями, суспільними орієнтирами, рівнем державної свідомості, притаманними державним службовцям;

Практичне значення одержаних результатів полягає в комплексному дослідженні формування та впровадження органами державного управління нової парадигми соціальних цінностей українського суспільства, що дозволяє визначати концепцію розвитку українського суспільства в духовній сфері й спрямовувати державну політику в пріоритетних галузях. Висунуті положення й теоретична модель зазначеної парадигми, а також нова система цінностей суспільно-важливої соціальної групи – державних службовців – дають можливість: здійснювати реформування державного управління на духовному, моральному й професійному рівнях; змінити на краще ставлення громадян до професійної діяльності державних службовців; стати основою для подальших досліджень створення сучасного образу (моделі) державного службовця адміністративної системи України; удосконалювати систему підготовки й перепідготовки державних службовців, а також зміст їх функціональних обов'язків.

Запропоновані в дисертації підходи, висновки й пропозиції можуть бути використані в навчальних курсах з соціології, політології, соціальної філософії, культурології, державного управління, соціальної і гуманітарної політики, етики державних службовців, а також при формуванні й оновленні навчальних планів і програм підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців.

Результати наукових досліджень використані при розробці та викладанні навчальних курсів: “Управління соціальним і гуманітарним розвитком”, “Етика державного службовця” та

“Гуманітарна політика в Україні”, що читаються в Українській Академії державного управління при Президентові України (далі – УАДУ), – акт про впровадження наукових досліджень від 20 вересня 2001 року.

Апробація результатів дисертації. Основні ідеї дисертаційного дослідження були оприлюднені автором на 2 науково-практичних конференціях в УАДУ в 1997 та 1998 роках. Основні положення дисертації обговорені і схвалені на засіданні кафедри соціальної і гуманітарної політики УАДУ – травень 2001р.

Публікації. Основні положення і висновки дослідження викладені автором у 6 публікаціях. В їх числі 4 статті, з них 3 опубліковано у фахових наукових виданнях із проблематики державного управління, і 2 статті – у збірниках наукових праць, виданих за результатами науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (212 найменувань). Обсяг основного змісту дисертації становить 180 сторінок, в тому числі 2 таблиці на окремих сторінках, загальний обсяг – 196 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** дисертації обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету й завдання дослідження, показано новизну та практичне значення одержаних результатів.

Перший розділ – *“Місце соціальних цінностей в системі духовного розвитку суспільства”* – включає аналіз соціальних цінностей як наукової категорії: поняття цінностей, зв’язок його із поняттям культури, класифікацію цінностей, сутність соціальних цінностей, механізм формування соціальних цінностей, цикл існування цінностей, а також розглядається взаємозв’язок соціальних цінностей і суспільного ідеалу.

Розкривається сутність поняття цінностей від філософів стародавньої Греції до сучасних вітчизняних і зарубіжних науковців, а також проаналізовані дослідження вчених пострадянських і постсоціалістичних країн щодо ролі цінностей в умовах суспільної трансформації.

Цінності разом із нормами, знаннями, значеннями й символами є елементами культури. На основі наукових праць доведено, що цінність змінюється залежно від типу культури, тобто кожному суспільству притаманні певні цінності, хоча існують і загальнолюдські, загальноцивілізаційні цінності. Крім того, кожна епоха створює свої цінності. Ці наукові факти мають безпосереднє відношення до теми нашого дослідження і є надійними орієнтирами для пояснення необхідності формування нової парадигми соціальних цінностей для українського суспільства.

Розглянуто підходи науковців до класифікації цінностей. На їх аналізі розроблена власна класифікація цінностей з урахуванням нових умов суспільного розвитку.

Соціальні цінності є складовою частиною цінностей і характеризують напрям розвитку суспільного життя. Вони через виконання інтегруючих і соціалізуючих функцій забезпечують єдність суспільства, впливають на підвищення рівня самосвідомості громадян. На наш погляд, структура соціальних цінностей в умовах побудови в Україні демократичного, громадянського суспільства з соціально орієнтованою економікою загалом має включати такі групи соціальних цінностей: притаманних демократичним суспільствам; притаманних ринковій економіці; пов'язаних з особистістю; пов'язаних із трудовою діяльністю.

Механізм формування цінностей проходить такі стадії – визначення потреби, поява інтересу, здійснення мотивації. Засвоєні цінності перетворюються в ціннісні орієнтації особистості – життєві, соціальні, професійні, що є важливими компонентами регуляції життєдіяльності кожної людини. Цінності разом із соціальними нормами здійснюють соціальне регулювання в суспільстві. Змістовно проаналізовано сутність кожної стадії механізму формування цінностей, їх зв'язок між собою.

Для вирішення поставленої наукової проблеми значну увагу приділено дослідженню циклу існування цінностей, що має безпосередній зв'язок і наукову базу для пояснення доцільності формування в духовній сфері українського суспільства нової парадигми соціальних цінностей. За основу взято теоретичний постулат діалектичного підходу до проблем розвитку культури про недовговічність існування в суспільстві культурних взірців. Цей науковий факт дозволяє нам стверджувати: по-перше, оскільки соціальні цінності є більш рухомими і змінними явищами в суспільстві, то в процесі власного циклу вони потребують скоріших змін; по-друге, за умови переходу від однієї суспільної формації до іншої обов'язково потрібна заміна системи цінностей, парадигми соціальних цінностей суспільства.

Докладно проаналізовано кожну із трьох стадій життєвого циклу цінностей – становлення, утвердження і заміна. На першій стадії відбувається формування змісту й значущості цінностей як культурного взірця та їх поширення в певній групі. На другій стадії нова цінність набуває загальнозначеного статусу. Вона виконує властиві їй функції, тобто сприяє розвитку духовної культури. Цінності глибоко входять у ментальність людей, у сформовані інститути й організаційні структури. Отже, у суспільстві відбувається інтенсивне користування цінностями. На третій стадії культурна цінність більше не стимулює суспільний розвиток. Колишня значуща система цінностей стає формальною, тому вона припиняє існування й підлягає заміні.

Особливу увагу приділено аналізу першої стадії життєвого циклу цінностей, яка за розгляду в більш широкому значенні, притаманна суспільствам, що трансформуються, тобто в яких відбувається кардинальна переоцінка й формування нової системи цінностей. На цій стадії

функція цінності спрямована на те, щоб набути значущості для багатьох соціальних груп або для суспільства загалом, закріпитися в суспільній свідомості й постійно використовуватися. Введення нових взірців поведінки, зумовлених сучасними цінностями, що протиставляються звичному способу життя, супроводжуються змінами в психологічному стані суспільства. Нові цінності стають джерелом протиріч і соціальної напруги, оскільки в більшості випадків першою реакцією людей на зміни є опір. Психологічна основа опору – звички й інерція, страх перед невідомим. Цінності не “приживаються” самі по собі одразу після їх проголошення, їх не можна нав’язати людському розуму силою примусу чи погрозами. Завдяки пасивності й консервативності люди схильні зберігати залишки старих культурних форм, навіть до тих пір, коли цінності остаточно втратять актуальність, силу свого авторитету.

У суспільстві починають паралельно існувати дві суперечливі одна одній системи соціальних цінностей: перша – яку давно усвідомили і якою керуються; і друга – яку прагнуть запровадити в життя певні соціальні групи, формуючи розуміння необхідності введення нової системи соціальних цінностей і відповідних норм, але цінності якої ще треба довести як корисні, дієві для застосування, поширити для сприйняття їх усіма громадянами. У результаті нові цінності, яких потребує сучасне життя, починають конкурувати з тими культурними елементами, які вже надійно затвердилися в суспільній свідомості за можливість вести за собою людей, мати на них вплив. Виникають внутрішні суперечності, конфлікти, породжені невідповідністю нових цінностей усталеній системі цінностей. Нові цінності перебуватимуть у ворожому духовному оточенні допоки старі цінності остаточно не перестануть використовуватися. Тільки через багаторазове повторювання, роз’яснення, активне поширення за допомогою засобів масової інформації і використання нова цінність починає усвідомлено сприйматися більшістю соціальних груп суспільства як важливий і корисний елемент культури, витримує конкуренцію з існуючими цінностями, тоді вона остаточно витісняє необхідність користування старою цінністю і стає часткою діючої культури. Як наслідок – в суспільній свідомості відбувається становлення, прийняття нової цінності.

У розділі на основі наукових праць визначено, що соціальні цінності мають безпосередню залежність від суспільного ідеалу, тобто вони модифікуються, трансформуються, зникають разом із зміною або частковою зміною ідеалу. З’ясовано роль ідеалу та ідеології в житті суспільства, їх функції і вплив на суспільні процеси. Подано сучасне розуміння сутності й місця ідеології в українському суспільстві. Домінантна риса нової ідеології полягає, на нашу думку, у свободі ідейних орієнтацій особистості, різноманітності виявів поведінки особистостей у вільному виборі світоглядних ідеалів. Із метою виявлення й вивчення важливості існування в суспільстві спільного ідеалу, ідеї і відповідної ідеології здійснено аналіз модифікації цілей суспільного розвитку на

прикладі радянського суспільства. Простежено як мінялися соціальні цінності в межах обраного суспільного ідеалу – побудови соціалізму – залежно від зміни керівництва правлячої партії.

У другому розділі – *“Об’єктивні чинники формування і утвердження нової парадигми соціальних цінностей українського суспільства”* – здійснено аналіз причин, які створили об’єктивні передумови утвердження нової парадигми соціальних цінностей, а також розкрита сутність нової парадигми соціальних цінностей українського суспільства.

Перехід до іншої системи політичного, економічного і соціального розвитку детермінує заміну чи модернізацію складових суспільного ідеалу – ідей, уявлень, цінностей, норм. Необхідність зміни старої парадигми соціальних цінностей викликана її неспроможністю створювати в суспільній свідомості новітнє розуміння й пояснення державотворчих, соціально-економічних, політичних, культурних процесів, що відбуваються в Україні, надавати адекватні моделі поведінки громадян умовам суспільної трансформації.

Соціально-економічними умовами формування зазначеної парадигми є побудова в Україні незалежної, демократичної держави з ринковою економікою, громадянського суспільства, що потребує формування в масовій свідомості нових орієнтирів і цілей суспільного розвитку, соціальних цінностей, життєвих орієнтацій і норм поведінки громадян. Відповідно, в основі нової парадигми соціальних цінностей мають бути соціальні цінності, створені й засвоєні в країнах, в яких демократизм і ринкова економіка існують багато років і дають позитивні результати для прогресу суспільства і кожного громадянина.

Європейські соціальні цінності можна розділити на: демократичні соціальні цінності (принципи народовладдя, верховенство права, законності, гарантії соціальних прав особистості, рівність усіх громадян перед законом, знання і користування своїми законними правами, виконання громадянських обов’язків, свобода особистості, вільний, всебічний і постійний розвиток особистості, самостійний вибір способів самореалізації особистості, свобода вибору ідеологічних і релігійних переконань, свобода від втручання держави в приватне життя, вільний доступ до інформації, пріоритет індивідуального над колективним) та соціальні цінності, притаманні ринковій економіці (володіння приватною власністю, підприємницька діяльність, конкуренція, соціальна й трудова мобільність, диференціація прибутку, активна позиція щодо власного життя, рівність і багатоваріантність можливостей).

Визначним чинником при формуванні й прийнятті громадянами нової парадигми соціальних цінностей українського суспільства є духовні фактори нашої держави. Духовність українського народу, збереження його самобутності, незалежності, а також подальший соціально-економічний і культурний поступ неможливі без утвердження в суспільній свідомості національної ідеї України, яка виступає основою інтегративної суспільної ідеології, ідеологічною домінантою.

Аналіз різних точок зору вітчизняних науковців на сутність національної ідеї України показав, що їх можна поділити на три загальні підходи: етнічна ідея української етнічної нації – громадян української національності; ідея політичної нації – громадян України всіх національностей; національна ідея модернізованого суспільства. Власний погляд автора на національну ідею полягає в раціональному поєднанні зазначених трьох підходів.

Відповідно, духовні основи становлення нової парадигми соціальних цінностей повинні поєднувати наступні групи соціальних цінностей національного значення: соціальні цінності, спрямовані на відродження України, тобто відтворення й збереження національної індивідуальності, інтелектуального потенціалу, духовності й культури українського народу (національна гідність, повноцінність українців як нації, любов і повага до української мови, історії та культурних традицій); національні цінності політичної нації (державна незалежність, патріотизм, національна єдність, національні інтереси, європейський вибір, рівність національних меншин, що проживають в Україні, врахування їх потреб та інтересів, релігійний плюралізм); загальнозначущі соціальні цінності, актуальні для сучасних суспільств (національна безпека, національна злагода, збереження, відтворення й розвиток природних, демографічних, інтелектуальних та інформаційних ресурсів).

Автором сформульована нова парадигма соціальних цінностей українського суспільства, сутність якої характеризується наступними групами соціальних цінностей:

- соціальні цінності національного значення, що виникли з проголошенням державної незалежності України;
- європейські соціальні цінності, без яких неможливо побудувати демократичне, громадянське суспільство з соціально-ринковою економікою;

У розділі запропоновано сучасний погляд на такі константні соціальні цінності як добробут, праця, освіта, сім'я, активність, інформація. Надана характеристика новим для українського суспільства європейським соціальним цінностям – підприємництву, конкуренції, приватній власності, індивідуалізму. Розглянуто важливі в сучасних умовах соціальні цінності національного значення української держави – державність і європейський вибір.

Серед головних проблем, що заважають впровадженню в українському суспільстві нової парадигми соціальних цінностей можна визначити: інертність суспільної психології, відсутність на початок реформ чіткої стратегії соціально-економічних перетворень, конфронтацію в середині державної влади щодо напрямів, орієнтирів і практичних кроків у державному будівництві, помилки в багатьох сферах суспільного життя, й передусім в управлінні; відсутність критичної маси людей, повністю налаштованих на трансформаційні перетворення, неузгодженість, недостатня розвиненість демократичних інститутів, соціально-економічна й духовно-моральна криза, що затягнулась у часі, тяжіння значної частини населення до повернення минулої держави,

яку в сучасних умовах ідентифікують з Росією.

Вирішення проблем формування й впровадження нової парадигми соціальних цінностей безпосередньо залежить від розв'язання органами державної влади загальних проблем у нашій державі, зокрема, досягнення економічної й політичної стабільності, підвищення добробуту всіх громадян, вирішення низки соціальних проблем, а також від врахування й закріплення її основних елементів при виробленні й здійсненні державної політики в духовній сфері суспільства. У цьому зв'язку особливої уваги потребує розуміння органами державної влади і поширення серед громадян стратегії власного шляху українського народу через формування національного самоусвідомлення, пробудження в нашому народі національної гідності й честі, прагнення до власної державності, зміцнення державної свідомості народу України, посилення державної уваги до української культури й мови, узгодження потреб та інтересів різних соціальних груп, національних меншин, які проживають в Україні, утвердження культурологічних і мовних засад консолідації українського суспільства. Органи державної влади своїми діями мають сприяти еволюції поглядів, переорієнтації світогляду, адаптації свідомості всіх верств населення до нових суспільних відносин.

У третьому розділі – *“Особливості впровадження нової парадигми соціальних цінностей українського суспільства органами державного управління”* – розглянуто ціннісний аспект реформування державної служби, механізм впровадження зазначеної парадигми органами державного управління й особливості формування нової системи цінностей державних службовців на сучасному етапі.

Ціннісний аспект реформування державної служби базується на тому, що державна служба в сучасних умовах має виступати активним фактором державотворення, тобто забезпечити максимальну відповідність структури, форм і методів державного управління умовам громадянського суспільства й ринкових відносин та одночасно забезпечувати ефективно здійснення державної політики, професійно та якісно надавати послуги населенню, активно сприяти економічному й соціальному розвитку суспільства. Відповідно, ціннісний аспект реформування державної служби полягає, з одного боку, у формуванні в державних службовців нових суспільних орієнтирів, поширенні нової державної свідомості, усвідомленні й прийнятті нової парадигми соціальних цінностей українського суспільства, а також освоєння й творення специфічних цінностей, зумовлених професійною діяльністю державних службовців; з другого боку – створення органами державного управління необхідних умов та можливостей для запровадження в життя нових орієнтирів, нового напрямку суспільного розвитку, тобто безпосереднє виконання державними службовцями функцій, спрямованих на реалізацію національних інтересів української держави.

Вперше в Україні нами зроблена спроба обґрунтувати сучасну систему цінностей державних

службовців. До її складу входять як цінності, єдині для всіх соціальних груп, так і специфічні цінності, зумовлені професійною діяльністю державних службовців. До останньої групи цінностей належать цінності державної служби, пов'язані з загальною управлінською культурою (цінності, притаманні державним службам розвинутих країн, та цінності, актуальні для державної служби України, що реформується), і базові цінності, що становлять основу державницького світогляду державних службовців.

До цінностей, притаманних державним службам розвинутих країн, відносимо: політичну нейтральність, чесність і непідкупність, прогнозованість, надійність, відповідальність, професійну честь, сумлінне виконання обов'язків, корпоративний дух. До цінностей, актуальних для державної служби України, що реформується, належать: нове управлінське й економічне мислення, суворе дотримання чинного законодавства, державний управлінський професіоналізм, оперативне й компетентне виконання службових обов'язків, відповідальність, чесність, запровадження й дотримання європейських стандартів у державному управлінні, у наданні державних послуг фізичним і юридичним особам, принциповість, постійна самоосвіта, підвищення кваліфікації, етичність. Базовими цінностями слід вважати: істинний патріотизм, відданість нації, національній ідеї, національно-духовна самосвідомість, повага й вільне володіння державною мовою, відстоювання національних інтересів, національна гідність, політико-правова культура.

У розділі проаналізовані конкретні механізми впровадження нової парадигми соціальних цінностей українського суспільства органами державного управління. Одним із них є розробка органами законодавчої і виконавчої влади державної політики в різних галузях. Більш докладно розглянута державна політика щодо тих соціальних цінностей, прийняття й засвоєння яких має для українського суспільства найактуальніше значення в сучасних умовах. Відповідно до запропонованої парадигми соціальних цінностей із соціальних цінностей загальноцивілізаційного значення проаналізовано державну політику й надані рекомендації щодо підвищення її ефективності в галузі освіти; із європейських соціальних цінностей – державну політику щодо підприємництва; із соціальних цінностей національного значення – державну політику щодо інтеграції України до Європейського Союзу.

Важливе значення в механізмі впровадження органами державного управління нової парадигми соціальних цінностей українського суспільства має надання якісних, оперативних і професійних послуг населенню, що є основною метою роботи державної служби. У сучасних умовах особливість надання державних послуг полягає не тільки в кардинальній зміні ставлення державного службовця до громадянина, а й у необхідності адаптації громадських послуг до європейських стандартів та умов міжнародного співробітництва.

Ефективна реалізація зазначеної парадигми органами державного управління залежить від

належної підтримки всіма верствами населення реформ, нових рішень влади, спрямованих на подолання кризових явищ. Тому ще одним дієвим механізмом вбачається широка поінформованість, а також обговорення, роз'яснення населенню державної політики щодо прийняття нових для українського суспільства соціальних цінностей. У цьому зв'язку важливе значення має запровадження в органах державної влади постійного моніторингу, який вважається дієвою формою з'ясування потреб населення та його ставлення до політики держави.

Для визначення особливостей формування нової системи цінностей державних службовців України в теоретичній частині роботи розглянуто й здійснено аналіз їх потреб, який ґрунтується на механізмі формування цінностей. Згідно із Законом України "Про державну службу" докладно проаналізовано сутність і сучасний стан задоволення актуальних первинних і вторинних потреб державних службовців, зокрема, потреби в підвищенні морального й матеріального престижу роботи на державній службі, соціального статусу державного службовця, у розширенні можливостей щодо підвищення кваліфікації та кар'єрного росту. Отже, в Україні законодавчо створені умови для задоволення потреб державних службовців, водночас, реальний стан їх забезпечення не відповідає сучасним вимогам. Неякісне й несвоєчасне задоволення зазначених потреб негативно позначатиметься на прийнятті нової системи цінностей державних службовців, на процес впровадження державними службовцями нової парадигми соціальних цінностей українського суспільства, а відтак – на здійсненні суспільно-економічних перетворень.

Ще однією особливістю формування нової системи цінностей державних службовців є те, що їх діяльність безпосередньо пов'язана з моральністю, етикою поведінки. Аналіз наукових джерел щодо питання етики на державній службі дозволяє стверджувати, що для західних країн ця проблема законодавчо вирішена, а для України й пострадянських держав в умовах реформування державного управління вона набула особливої актуальності. Вітчизняними науковцями пропонувалося для ефективної діяльності державної служби запровадження Етичного кодексу державного службовця. Більшість пропозицій учених знайшла відображення в Загальних правилах поведінки державного службовця. Водночас, із нашого погляду, вбачається доцільним більш чітко акцентування на проголошенні й утвердженні в зазначених правилах специфічних цінностей, зумовлених професійною діяльністю державних службовців. Цінності державної служби тоді будуть поширюватись і ставати метою, орієнтиром для професійної діяльності державних службовців, коли вони усвідомляться. Отже, потрібно в Загальних правилах поведінки державного службовця задекларувати специфічні цінності державних службовців, визначити їх як конкретні вияви побудови нової системи державного управління України.

Встановлено взаємовплив цінностей державних службовців і морально-етичних норм державної служби. З одного боку, морально-етичні норми регулюють виникнення й поширення цінностей державних службовців, а з іншого – формування й утвердження сучасної системи

цінностей державних службовців позитивно впливатиме на підвищення етичності, моральності в роботі органів державної влади, зокрема ефективно позначиться на зменшенні корупції, сприятиме наданню державними службовцями якісних послуг фізичним і юридичним особам, сумлінному виконанню службових обов'язків.

Прийняття й запровадження нової системи цінностей державних службовців детермінує новий характер вимог до них, нове бачення їх у розвитку суспільно-державних процесів. Визначено, що сучасний стан державної служби загалом характеризується відсутністю в державних службовців розуміння своєї провідної ролі в процесах трансформації суспільства, у більшості не сформований державницький національно-демократичний світогляд; має місце необізнаність із сучасними методами державного управління, відповідно, не запозичується на належному рівні досвід реформування державного управління постсоціалістичних країн, а також не застосовується досвід розвинутих країн; є недостатнім освітній рівень щодо ринкової економіки, соціальної політики, реалізації нормативно-правових актів, знання й виконання необхідних умов для прискорення інтеграції України в міжнародні організації, дотримання міжнародних стандартів у наданні державних послуг фізичним і юридичним особам, недостатній рівень володіння іноземними мовами й уміння користуватися новітніми інформаційними технологіями, а також знання мови, історії, культури і традицій України, що негативно позначається на виконанні службових обов'язків та якості послуг, що надаються громадянам.

Особливість сучасного змісту професійних вимог і необхідних якостей державних службовців України, з нашого погляду, полягає в актуалізації формування національно-державницької свідомості, патріотизму, бажання сприяти своєю працею утвердженню громадянського, демократичного суспільства, державної незалежності з відповідними соціальними цінностями, без чого службовець не зможе приносити реальну дієву користь українському суспільству, українській державі. Отже, формуванню, поширенню й закріпленню в свідомості державних службовців соціальних цінностей національного значення, базових цінностей державної служби необхідно приділити пріоритетну увагу.

Прийняття й поширення нової системи цінностей в органах державного управління безпосередньо залежить від керівних кадрів. Грунтуючись на теоретичній частині роботи щодо процесу формування цінностей, дійшли висновку, що керівники державних органів влади повинні культивувати у своїх співробітниках стратегічні цінності-цілі – ідеали й принципи існування як особистості, так і суспільства в цілому. Відповідно, одна з важливих рис керівників полягає в тому, що вони мають бути носіями й рушійною силою суспільного розвитку, виступати провідними управлінцями процесів змін, своїм прикладом формувати й поширювати нову свідомість у державних службовців. Тому їх державницький світогляд і управлінська кваліфікація мають для досягнення цілей здійснюваних реформ вирішальне значення.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснене теоретичне узагальнення й запропоноване сучасне бачення вирішення наукового завдання, що відображено в наступних концептуальних положеннях:

1. Проблема пошуку нових орієнтирів суспільного розвитку, відповідних соціальних цінностей набула актуальності з початку системних перетворень в постсоціалістичних і пострадянських державах, що знайшло відображення в наукових працях вітчизняних і зарубіжних учених. Водночас в Україні на сучасному етапі не сформовано нову комплексну систему соціальних цінностей, яка б відповідала нинішнім умовам.

Кардинальна зміна системи цінностей, знецінення багатьох цінностей, які слугували довгі роки надійними орієнтирами в житті людей, породили невизначеність соціальної поведінки, що суттєво ускладнило формування в суспільній свідомості стратегії поведінки й життєдіяльності. Сучасний стан системи цінностей в Україні характеризується суперечністю, складністю, фрагментарністю формування. З нашого погляду, у структурі соціальних цінностей актуалізувалися групи цінностей, пов'язані з особистістю й трудовою діяльністю, виникли нові види груп соціальних цінностей – притаманні демократичним суспільствам і ринковій економіці.

2. В умовах становлення української державності при формуванні й утвердженні нової парадигми соціальних цінностей є обов'язковим врахування сукупності економічних, соціальних, політичних і духовних відносин суспільства, отже доцільність введення зазначеної парадигми продиктована об'єктивними умовами й чинниками.

Існуючі суперечності процесу утвердження в українському суспільстві європейських соціальних цінностей зумовлені наступними причинами: безпорадністю і пасивністю більшості громадян у нових соціально-економічних умовах, що є наслідком адміністративно-командної системи управління, яка десятиліттями формувала радянські стереотипи колективної свідомості – завищені очікування щодо державної захищеності, утриманські настрої, нав'язування “зрівнялівки”, надання пріоритетності класовим, колективним інтересам над особистими, тим самим пригнічуючи природний індивідуалізм, нівелюючи цінність окремої особистості; знищувала історично притаманні риси характеру українців – підприємливість, конкуренцію, почуття господаря, власника через однозначне негативне до них ставлення. Різке погіршення рівня життя більшої частини громадян, соціальне розшарування, перехід у нижчі суспільні прошарки, нерівність соціальних можливостей, загальне розчарування в темпах проведення реформ, соціальна апатія також негативно позначилися на сприйнятті суспільних перетворень і нових соціальних цінностей зокрема. Відсутність демократичної традиції ускладнює усвідомлення громадянами України таких соціальних цінностей, як рівність усіх громадян перед законом, знання й користування своїми законними правами, виконання громадянських обов'язків, свобода

вибору ідеологічних і релігійних переконань, свобода від втручання держави у приватне життя тощо.

У цьому аспекті роль держави полягає в забезпеченні довіри усього населення до дій органів державної влади, подолання відчуження народу від влади.

Складність сприйняття населенням України соціальних цінностей національного значення пов'язана з історичним минулим, яке міцно закріпило в колективній свідомості такі стереотипи й комплекси, як національна меншовартість, “другосортність” українців, рабська самосвідомість, культурна й інтелектуальна неповноцінність, смиренна покірність, залежність від інших націй. Зважаючи на те, що національна свідомість змінюється повільно, сучасний стан духовного розвитку українського суспільства потребує в державній політиці посиленої уваги до реального забезпечення українській мові статусу державної, створення умов для поглибленого вивчення всіма громадянами української історії, культури, традицій.

3. Обґрунтована необхідність формування в українському суспільстві нової парадигми соціальних цінностей, яка відповідає сучасним потребам та інтересам нашої держави.

Соціальна ефективність запропонованої нової парадигми соціальних цінностей і її реалізація полягає в сприянні згуртуванню населення України в державу всіх національностей, що проживають на території України, з пріоритетом мови, культури, традицій титульної нації – українців; подоланні комплексів приниження української нації; сприянні розбудові демократичної держави, громадянського суспільства з ринковим економічним устроєм, долаючи радянські стереотипи “зрівнялівки”, пригнічення індивідуалізму й підприємливості, негативного ставлення до приватної власності, конкуренції. Утвердження зазначеної парадигми в масовій свідомості дозволить активізувати й відтворити в громадян втрачені ініціативність, громадянську активність, бажання самореалізуватися, приносити своєю працею користь суспільству, що створить ґрунтовну основу для прискорення реформ, підвищення добробуту всіх громадян, надасть дієві орієнтири та перспективи розвитку для соціального прогресу нації.

4. Впровадження органами державного управління нової парадигми соціальних цінностей українського суспільства потребує наповнення функцій державного управління новим змістом, що неможливо без сучасної управлінської ідеології. Вона має формуватися відповідно до принципів і цінностей демократичної системи управління, що передбачає кардинальну зміну ставлення державної влади до людини – людина повинна стати метою, а не засобом функціонування державного управління. Основними суб'єктами реалізації нової управлінської ідеології виступають державні службовці. У цьому зв'язку є актуальною об'єктивна потреба переосмислення ролі державних службовців в державотворчих процесах. Державні службовці, згідно до покладених на них функцій, розробляють і втілюють у життя сучасні принципи державної політики в усіх галузях. Відповідно, від їхнього світогляду, системи цінностей,

орієнтирів суспільного розвитку залежить в значній мірі ефективність реформування державного управління й дієвість проведення суспільних перетворень.

Механізм впровадження нової парадигми соціальних цінностей українського суспільства передбачає прискорену розробку та здійснення органами державної влади державної політики по ключовим проблемним питанням. Прийняття й утвердження таких важливих для поступу Української держави соціальних цінностей, як підприємницька діяльність, приватна власність, захист прав та інтересів громадян, освіта, конкуренція, європейська інтеграція тощо відбудеться тільки за умови реалізації нової державної політики у відповідних галузях, що створить належні умови для розвитку потенціалу особистості, гарантуватиме незмінність курсу суспільних перетворень. Ефективне здійснення державної політики неможливе без чіткої, узгодженої взаємодії органів законодавчої і виконавчої влади.

Доведено, що соціальна ефективність виконання сучасних професійних вимог державними службовцями залежить, насамперед, від сповідування ними базових цінностей – справжнього патріотизму, відстоювання національних, державних інтересів, відданості українській нації, національній ідеї, поваги до української мови, історії, культури, традицій. У цьому полягає особливість сучасного змісту професійних вимог і необхідних якостей для державних службовців України.

5. З урахуванням принципів сучасної системи державного управління, функцій і завдань органів державної влади України, сформульовано нову систему цінностей державних службовців. До її складу входять як єдині для всіх соціальних груп соціальні цінності, згідно з новою парадигмою соціальних цінностей українського суспільства, так і специфічні цінності, зумовлені професійною діяльністю державних службовців. До останньої групи цінностей входять цінності державної служби, пов'язані із загальною управлінською культурою, і базові цінності, що становлять основу державницького світогляду державних службовців. Цінності державних службовців, у свою чергу, поділяються на цінності, притаманні державним службам розвинутих країн (вважаємо їх у цьому сенсі константними), і цінності, актуальні для державної служби України, що реформується.

6. На підставі здійсненого аналізу досліджуваної проблеми автор вносить окремі пропозиції:

1. Органам державної влади доцільно розробити додаткові заходи, спрямовані на сприйняття всіма верствами населення України таких суспільно важливих соціальних цінностей, як підприємницька діяльність, приватна власність та інтеграція України до Європейського Союзу, тобто посилити значущість психологічних чинників, зокрема, здійснювати інформаційно-просвітницьку роботу з роз'яснення, повідомлення, обговорення з громадськістю важливості утвердження в суспільній свідомості зазначених соціальних цінностей, які приведуть до розвитку української держави і кожної окремої особи.

2. Для прийняття й схвалення людьми, які працюють в органах державної влади, нової системи цінностей державних службовців є нагальна потреба доповнити Загальні правила поведінки державного службовця новою системою цінностей державних службовців із зобов'язанням її подальшого дотримання й керування нею при виконанні службових обов'язків.

3. Для забезпечення зворотного зв'язку з громадянами щодо реалізації державної політики, в тому числі і по впровадженню нових соціальних цінностей, а також як один із напрямів удосконалення (оптимізації) роботи органів державного управління, пропонуємо в органах виконавчої влади створити структурний підрозділ, метою роботи якого є проведення регулярних опитувань громадської думки.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Кравченко М.В. Ціннісні орієнтації майбутніх фахівців // Рідна шк. - 1997. - №5. - С. 73-74.
2. Кравченко М.В. Проблеми підприємництва в Україні: соціологічний аналіз // Вісн. УАДУ. - 1998. - №2. - С.150 - 156.
3. Кравченко М.В. Необхідність формування нових цінностей державних службовців // Вісн. УАДУ. - 1998. - №3. - С.199-202.
4. Кравченко М.В. Роль державного управління в створенні умов для реалізації нової парадигми соціальних цінностей // Командор. - 2000. - №1. - С.16-17.
5. Кравченко М.В. Проблеми формування нової парадигми соціальних цінностей // Актуальні пробл. реформування держ. упр.: Матеріали щоріч. наук.-практ. конф. – К.: Вид-во УАДУ. - 1997. - С.118-119.
6. Кравченко М.В. Погляд на проблему створення нового суспільного ідеалу з позиції державного управління // Реформування державної служби в Україні: стан, проблеми та перспективи: Матеріали щоріч. наук.-практ. конф. – К.: Вид-во УАДУ. - 1998. - С. 68-73.

АНОТАЦІЯ

Кравченко М.В. Формування та впровадження нової парадигми соціальних цінностей українського суспільства (управлінський аспект). – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.01 – теорія та історія державного управління. – Українська Академія державного управління при Президентові України. – Київ, 2001.

Дисертація присвячена розкриттю сутності формування нової парадигми соціальних цінностей для сучасного українського суспільства та впровадженню її органами державного управління. У роботі з'ясовано місце соціальних цінностей у системі духовного розвитку суспільства, механізм їх формування й цикл існування цінностей, взаємозв'язок та взаємовплив

соціальних цінностей і суспільного ідеалу. Проаналізовано об'єктивні соціально-економічні чинники й духовні основи формування й утвердження нової парадигми соціальних цінностей українського суспільства. Автором запропонована принципово нова парадигма соціальних цінностей, що обґрунтовує необхідність поєднання загальнолюдських соціальних цінностей, європейських соціальних цінностей та соціальних цінностей національного значення. Здійснено аналіз особливостей і розкрито механізм впровадження названої парадигми органами державного управління. Сформульована нова система цінностей державних службовців в умовах реформування вітчизняного державного управління. За результатами дослідження запропоновані науково-практичні рекомендації та пропозиції.

Ключові слова: соціальні цінності, цикл існування цінностей, суспільний ідеал, національна ідея, нова парадигма соціальних цінностей українського суспільства, адміністративна реформа, органи державного управління, державна політика, нова система цінностей державних службовців.

АННОТАЦИЯ

Кравченко М.В. Формирование и внедрение новой парадигмы социальных ценностей украинского общества (управленческий аспект). – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук по государственному управлению по специальности 25.00.01 – теория и история государственного управления. – Украинская Академия государственного управления при Президенте Украины. – Киев, 2001.

Диссертация посвящена раскрытию сущности формирования новой парадигмы социальных ценностей для современного украинского общества и внедрению ее органами государственного управления. В работе определено место социальных ценностей в системе духовного развития общества, механизм их формирования и цикл существования ценностей, взаимосвязь и взаимовлияние социальных ценностей и общественного идеала. Проанализированы объективные социально-экономические факторы и духовные основы формирования и утверждения новой парадигмы социальных ценностей украинского общества. Автором предложена принципиально новая парадигма социальных ценностей, которая обосновывает необходимость объединения:

– общечеловеческих социальных ценностей, свойственных каждому обществу (благополучие населения, социальная стабильность и справедливость, социальный прогресс нации, безопасность жизнедеятельности, общая ответственность), а также социальные ценности, касающиеся личности (образование, самовоспитание, здоровый образ жизни, семья, стремление к достижениям) и социальные ценности, связанные с трудовой деятельностью (профессионализм, квалификация, высокая производительность, универсальность труда, материальное и моральное удовлетворение от работы);

– европейских социальных ценностей (верховенство законности, гарантии социальных прав личности, свободный доступ к информации, предпринимательская деятельность, частная собственность, конкуренция, приоритет индивидуального над коллективным, социальная и трудовая мобильность, дифференциация дохода, самостоятельный выбор способов самореализации личности, активная позиция относительно собственной жизни);

– социальных ценностей национального значения (государственная независимость, патриотизм, национальное единство, национальные интересы, национальная безопасность, европейский выбор, равенство национальных меньшинств, которые проживают в Украине, религиозный плюрализм, полноценность украинцев как нации, уважение к украинскому языку, истории и культурным традициям, благосостояние всех граждан, сохранение, воспроизведение и развитие природных, демографических, интеллектуальных и информационных ресурсов).

Проведен анализ особенностей и раскрыт механизм внедрения упомянутой парадигмы органами государственного управления. Сформулирована новая система ценностей государственных служащих в условиях реформирования отечественного государственного управления. Она включает как единые для всех социальных групп социальные ценности, в соответствии с новой парадигмой социальных ценностей, так и специфические ценности, обусловленные профессиональной деятельностью государственных служащих. К последней группе ценностей относятся ценности государственной службы, связанные с общей управленческой культурой, и базовые ценности, которые составляют основу государственного мировоззрения служащих (истинный патриотизм, преданность нации, национальной идее, национально-духовное самосознание, уважение и свободное владение государственным языком, защита национальных интересов). Ценности государственных служащих, в свою очередь, разделяются на ценности, присущие государственным службам развитых стран (политическая нейтральность, честность, прогнозируемость, надежность, профессиональная честь, добросовестное выполнение обязанностей, корпоративный дух), и ценности, актуальные для государственной службы Украины, которая реформируется (новое управленческое и экономическое мышление, соблюдение действующего законодательства, профессионализм, компетентность и оперативность выполнения служебных обязанностей, ответственность, внедрение и соблюдение европейских стандартов в государственном управлении, в предоставлении государственных услуг физическим и юридическим лицам, постоянное самообразование, этичность).

По результатам исследования предложены научно-практические рекомендации и предложения.

Ключевые слова: социальные ценности, цикл существования ценностей, общественный идеал, национальная идея, новая парадигма социальных ценностей украинского общества,

административная реформа, органы государственного управления, государственная политика, новая система ценностей государственных служащих.

SUMMARY

Kravchenko M.V. Formation and implementation of a new paradigm of social values in the Ukrainian society (administrative aspects) – Manuscript.

Thesis submitted for the award of Candidate's Degree in State Administration (speciality 25.00.01 – Theory and history of state administration). – The Ukrainian Academy of State Administration for the President of Ukraine, Kyiv, 2001.

Dissertation is to reveal the essence of formation of a new paradigm of social values for the modern Ukrainian society and its implementation by the state administration bodies. This work defines the role of social values in the society spiritual development system, the mechanism of their formation and their life cycle; co-relation and co-influence of social values and social ideal. Objective social and economic factors alongside with spiritual principles for formation and settlement of a new paradigm of social values in the Ukrainian society are analyzed. The author suggests a principally new paradigm of social values which is based on the necessity to unify the universal human social values, European social values and the social values of national level. The analysis of characteristic features of the mentioned paradigm is conducted and the mechanism of its implementation by the state administration bodies is revealed. The new system of values of state officers under conditions of state administration reform in Ukraine is formulated. As the result of the conducted research scientific and practical recommendations and propositions are suggested.

Key words: social values, life cycle of values, social ideal, national idea, new paradigm of social values in the Ukrainian society, administrative reform, state administration bodies, state policy, new system of values of state officers.